

SPRAWOZDANIE
Z MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ
„ORGANIZACJA I FUNKCJONOWANIE ADMINISTRACJI
W KOŚCIELE”
Toruń, 7-8 września 2010 roku

Problematyka władzy administracyjnej w Kościele była przedmiotem międzynarodowej konferencji naukowej nt. „Organizacja i funkcjonowanie administracji w Kościele”, która odbyła się w Toruniu w dniach 7-8 września 2010 r. Konferencję zorganizowało: Stowarzyszenie Kanonistów Polskich, Kuria Biskupia w Toruniu, Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL i Wydział Nauk Prawnych Towarzystwa Naukowego KUL.

Otwarcia konferencji dokonał ks. dr Andrzej Suski – biskup Toruński, który przypomniał, że w Toruniu urodził się Mikołaj Kopernik, wybitny polski astronom, że miasto jest miejscem wielu historycznych wydarzeń w dziejach Polski. Następnie powitał wszystkich zebranych. Prezesowi SKP podziękował za wybór Torunia na miejsce konferencji. Wskazał, że tematyka konferencji ma nie tylko znaczenie naukowo-teologiczne, ale przede wszystkim praktyczne – zarówno dla kanonistów, jak i dla samych biskupów diecezjalnych, na których spoczywa odpowiedzialność za rządzenie diecezją. Ksiądz Biskup życzył wszystkim uczestnikom owocnych obrad i miłych wspomnień z pobytu w Toruniu.

Następnie głos zabrał Michał Zaleski – prezydent Torunia, który podziękował organizatorom za wskazanie tego miasta na miejsce konferencji. Zwrócił uwagę, że w 2010 r. obchodzone są uroczystości 777-lecia Miasta Torunia, a konferencja jest ubogaceniem tych obchodów. Dodał też, że tutaj urodził się Mikołaj Kopernik, który był nie tylko astronomem wszech czasów, ale również bardzo dobrym administratorem dóbr kościelnych, kanclerzem, wizytatorem, przełożonym kasy budowlanej, a nawet generalnym administratorem biskupstwa warmińskiego.

W imieniu organizatorów głos zabrał ks. prof. dr hab. Józef Krukowski, prezes SKP, który powitał wszystkich uczestników konferencji i przypomniał, że począwszy od 1990 roku Stowarzyszenie Kanonistów Polskich – ściśle współpracując ze Stolicą Apostolską i Konferencją Episkopatu Polski – organizuje konferencje naukowe, które odbywają się każdego roku w innej stolicy diecezji Kościoła w Polsce. Zaznaczył, że dzięki gościnności ks. bpa Andrzeja Suskiego w tym roku konferencja odbywa się

w Toruniu, podziękował Księdzu Biskupowi i ks. dr. Wiesławowi Kraińskiemu – oficjałowi Sądu Diecezjalnego, ks. dr. Andrzejowi Nowickiemu – kanclerzowi Kurii Diecezjalnej oraz wszystkim kanonistom Diecezji Toruńskiej za inicjatywę i trud włożony w przygotowanie konferencji. Podziękowania skierował również do Ojców Redemptorystów, w szczególności o. dr. Tadeusza Rydyka – założyciela Radia Maryja, Telewizji Trwam i Wyższej Szkoły Kultury Społecznej i Medialnej, oraz o. dr. Krzysztofa Bielińskiego – Rektora Wyższej Szkoły Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu, za pomoc w zorganizowaniu konferencji.

Ks. prof. Krukowski zauważył, że przedmiotem obrad są problemy doniosłe dla Kościoła powszechnego i Kościoła w Polsce. Zaznaczył, że w porządku obrad zostaną omówione podstawowe zasady organizacji i funkcjonowania władzy administracyjnej w Kościele na szczeblu centralnym i diecezjalnym. Dodał również, że celem wystąpień naukowych jest aspekt normatywny, czyli to, jaka administracja w Kościele powinna być, a nie jaka faktycznie jest. Podkreślił, że obrady mają charakter przygotowawczy do Międzynarodowego Kongresu Prawa Kanonicznego, podczas którego będą poruszane zagadnienia dotyczące prawa administracyjnego. Organizatorem Kongresu będzie Consociatio Internationalis pro Studio Iuris Canonici Promovendo oraz Wydział Prawa Kanonicznego UKSW.

Następnie ks. prof. Krukowski powitał prelegentów i przewodniczących sesji oraz podziękował im, że mimo licznych zajęć naukowych, duszpasterskich, sądowych bądź administracyjnych, zachcieli przyjąć zaproszenie i przybyli na konferencję naukową. Szczególnie serdecznie powitał Zenona Kardynała Grocholewskiego – prefekta Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej, który przybył z Watykanu, ks. abp. prof. Andrzeja Dziegę – Metropolitę Szczecińsko-Kamińskiego i przewodniczącego Rady Prawnej Episkopatu Polski, ks. bp. Antoniego Dziemianko z Mińska – sekretarza generalnego Konferencji Katolickich Biskupów Białorusi i członka Papieskiej Rady ds. Rodziny, ks. bp. dr. Krzysztofa Nitkiewicza – biskupa Diecezji Sandomierskiej, ks. bp. prof. Tadeusza Pikusa – przewodniczącego Rady Episkopatu Polski ds. Ekumenizmu, ks. bp. dr. Artura Mizińskiego – pracownika naukowego Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL oraz wszystkich księży prelegentów: ks. prof. Wojciecha Góralskiego, ks. prof. Józefa Wroczeńskiego, ks. prof. Mirosława Sitarza, ks. prof. Grzegorza Leszczyńskiego, ks. dr. Tomasza Białobrzęskiego, ks. dr. Wiesława Kraińskiego i ks. dr. hab. Piotra Majera.

Ks. prof. Krukowski szczególnie serdecznie przywitał ks. dr. Ryszarda Kasyne – biskupa pomocniczego Archidiecezji Gdańskiej i ks. Tadeusza Bronakowskiego – biskupa pomocniczego Diecezji Łomżyńskiej oraz ks. inf. dr. Józefa Wójcika, który jest znany z odwagi i działalności w obronie Kościoła w okresie komunistycznym, a także ks. inf. dr. Ireneusza Skubisia, redaktora naczelnego Tygodnika Katolickiego „Niedziela”.

Słowa powitania skierował również do przedstawicieli wydziałów prawa i wydziałów teologii uczelni kościelnych i państwowych, pracowników kurii diecezjalnych i wykładowców seminariów duchownych, w szczególności: prof. Stanisława Leszka Stadniczeńko – założyciela i dziekana Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego, prof. Stanisława Wrzoska – dyrektora Instytutu Administracji KUL, ks. prof. Józefa Krzywdę – dziekana Wydziału Prawa Kanonicznego na Papieskim Uni-

wersytecie Jana Pawła II w Krakowie, ks. prof. Krzysztofa Warchałowskiego – prodziekana Wydziału Prawa i Administracji UKSW w Warszawie oraz ks. prof. Henryka Stawniaka – prodziekana Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, ks. prof. Wiesława Bara – prodziekana Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL i ks. prof. Stanisława Tymosza – dyrektora Instytutu Prawa Kanonicznego na tymże wydziale KUL. Ks. prof. J. Krukowski pozdrowił gości przybyłych z sąsiednich krajów: z Białorusi, Czech, Niemiec, Słowacji, Ukrainy, Włoch. Słowa powitania skierował również do ks. prof. Edwarda Góreckiego, wieloletniego wiceprezesa Stowarzyszenia, gratulując mu osiągnięcia jubileuszowego, osiemdziesiątego roku życia. Następnie powitał obecnych na Konferencji przedstawicieli władz miasta Torunia i województwa, w szczególności Michała Zaleskiego – prezydenta Torunia, znanego z odwagi w działaniu dla dobra wspólnego Kościoła i Narodu, oraz Piotra Całbeckiego – marszałka województwa kujawskiego-pomorskiego. Na zakończenie prezes SKP powitał studentów prawa kanonicznego z różnych ośrodków uniwersyteckich: z Warszawy, Lublina i Krakowa.

Po uroczystym powitaniu gości ks. prof. Krukowski oznajmił, że zarząd Stowarzyszenia przyjął wniosek w sprawie nadania ks. bp. Andrzejowi Suskiemu dyplomu członka honorowego Stowarzyszenia Kanonistów Polskich – w dowód wdzięczności za patronat nad Konferencją w Toruniu, oraz że – zgodnie ze statutem SKP – do ważności takiej uchwały potrzebna jest aprobata ze strony Walnego Zebrania SKP; dlatego też zwrócił się do wszystkich uczestniczących w konferencji członków SPK z prośbą o taką aprobatę. Po dokonaniu tego aktu ks. prof. Krukowski odczytał tekst dyplomu w języku łacińskim, po czym nastąpiło jego uroczyste wręczenie Nominatowi.

Przed rozpoczęciem obrad ks. prof. Mirosław Sitarz, członek zarządu SKP, odczytał listy gratulacyjne i życzenia nadesłane przez: Ojca Świętego Benedykta XVI i kard. Tarcisio Bertone – Sekretarza Stanu Stolicy Apostolskiej, ks. abp. Józefa Kowalczyka – Metropolite Gnieźnieńskiego i Prymasa Polski, ks. Stanisława Napierały – biskupa kaliskiego, ks. Wiktora Skworca – biskupa tarnowskiego, ks. Stanisława Stefanka – biskupa łomżyńskiego i ks. Andrzeja Dziubę – biskupa łowickiego.

Program konferencji obejmował trzy sesje; dwie odbyły się pierwszego i jedna drugiego dnia.

Pierwszą sesję, której przewodniczył ks. abp Andrzej Dzięga, rozpoczął Zenon kard. Grocholewski pt. *Kompetencje Kongregacji do spraw Edukacji Katolickiej*, który wygłosił referat. W swoim wystąpieniu Ksiądz Kardynał zauważył, że Kongregację do spraw Edukacji Katolickiej, w drodze analogii, można porównać do ministerstw edukacji czy szkolnictwa wyższego. Jednak Kongregacja różni się od tych ministerstw przede wszystkim tym, że pracownicy Kongregacji mają do czynienia z wszystkimi możliwymi uwarunkowaniami kulturowymi, społecznymi, politycznymi, językowymi, religijnymi, ponieważ uczelnie funkcjonują również w krajach, w których katolików jest niewielu. W celu lepszego zrozumienia obecnej struktury – czy raczej układu kompetencji Kongregacji, a także tego, co dotyczy ważności przypisywanej różnym stopniom nauczania, kard. Grocholewski przybliżył zarys genezy Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej. Następnie zaznaczył, że najnowsze normy regulujące nazwę i strukturę Kongregacji zawarte są w konstytucji apostolskiej Jana

Pawła II *Pastor Bonus* o Kurii Rzymskiej z 1988 r. Ksiądz Kardynał podkreślił znaczenie wychowania w szkołach, które jest podstawowe i najważniejsze, ponieważ obejmuje wszystkich uczniów. Przygotowuje także studentów wyższych uczelni, uniwersytetów, seminariów. W zakresie edukacji Kongregacja współpracuje z innymi dykasteriami Kurii Rzymskiej i nuncjaturami apostolskimi oraz z biskupami całego świata.

Drugi referat, pt. *Podstawy teoretyczno-prawne i teologiczne kościelnego prawa administracyjnego*, wygłosił ks. prof. Józef Krukowski, prezes SKP. Na wstępie Ksiądz Profesor zauważył, że w KPK z 1983 r., który jest podstawowym zbiorem norm prawa aktualnie obowiązującego w Kościele łacińskim, nie ma specjalnej księgi „prawa administracyjnego”, ale normy te są rozproszone w różnych księgach. Prelegent określił pojęcie administracji, którą można ujmować w aspekcie podmiotowym i przedmiotowym. Administracja w aspekcie podmiotowym to zespół organów władzy, wyposażonych w kompetencje administracyjne, czyli uprawnienia do podejmowania działalności inicjującej i wykonawczej. Natomiast administracja w aspekcie przedmiotowym jest to sfera aktywności organów podejmujących działalność polegającą na inicjowaniu, organizowaniu i bezpośrednim wykonywaniu zadań państwa dla dobra publicznego. Ks. prof. Krukowski przedstawił prawo administracyjne jako naukę prawa, która we współczesnych państwach zajmuje się badaniem władzy administracyjnej w sposób metodologicznie uporządkowany. Analogiczne badania należy przeprowadzić w odniesieniu do zagadnień prawa administracyjnego w Kościele, które winny dotyczyć: 1) ustalenia zasad określających strukturę i funkcjonowanie władzy administracyjnej w Kościele. Zasady te mają charakter przesłanek teologicznych – odmiennych od tych, na jakich opiera się ustroj społeczności państwowej; 2) zastosowania w systemie prawa kanonicznego elementów techniki prawnej w celu odróżnienia administracji od ustawodawstwa i sądownictwa; 3) analizy norm kanonicznego prawa administracyjnego, ustanowionych przez organy władzy kościelnej. Te trzy grupy zagadnień stanowią organiczną całość. Elementy należące do pierwszej grupy mają charakter przesłanek teologicznych, które dotyczą podstawowych założeń organizacji i funkcjonowania administracji kościelnej. Uwzględniając je, należy normy prawa dotyczące organizacji i funkcjonowania administracji w Kościele tak sformułować, aby miały charakter norm prawa administracyjnego. Elementy zaliczane do drugiej grupy winny więc decydować o tym, czy normy zawarte w przepisach prawa kanonicznego mają charakter norm prawa administracyjnego. Elementy należące do trzeciej grupy są rezultatem historycznej integracji przesłanek należących do grup poprzednich. Następnie prelegent zwrócił uwagę na teologiczne podstawy kościelnego prawa administracyjnego. W punkcie wyjścia podkreślił oryginalność Kościoła, który jest rzeczywistością teandryczną, transcendentną, złożoną z pierwiastka boskiego i ludzkiego, wyrażającą trzy modele Kościoła: jako Ludu Bożego (*populus Dei*), wspólnoty wiernych (*communio fidelium*) i Ciała Chrystusa (*Corpus Christi*), a następnie wskazał na możliwość przełożenia tych przesłanek teologicznych na język prawa kanonicznego.

Kolejny referat pt. *Zasada jedności władzy w kościele a podział jej funkcji na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą* wygłosił ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski, który wyjaśnił, że pojęcie „święta władza”, w myśl kan. 274 § 1 KPK, obejmuje

władzę święceń (*potestas ordinis*) i władzę rządzenia (*potestas regiminis*), zwaną również władzą jurysdykcji (*potestas iurisdictionis*). Podczas gdy władza święceń płynie z sakramentu święceń (diakonatu, prezbiteratu, episkopatu) i ma za przedmiot akty kultu Bożego i uświęcenia ludzi, władza rządzenia płynie z nadania, inaczej – z przekazania jej aktem prawnym niesakramentalnym, i ma za przedmiot stanowienie ustaw, ich wykonywanie oraz rozsądzanie sporów. Władza rządzenia, czyli pasterzowania, w praktycznym życiu Kościoła będąca na pierwszym miejscu, może się przejawiać w potrójnej formie: jako władza ustawodawcza, wykonawcza (administracyjna) i sądownicza. Zgodnie z doktryną Kościoła i normami prawa kanonicznego należy powiedzieć, że w Kościele przede wszystkim obowiązuje zasada jedności władzy, lecz nie wyklucza się zastosowania zasady podziału władzy (jako zasady wtórnej). Jednak nie można zastosować w Kościele zasady podziału władzy w ujęciu Monteskiusza, w jakim przyjęto ją w państwach demokratycznych, gdyż wszystkie trzy rodzaje władzy skoncentrowane są w hierarchicznie uporządkowanych podmiotach, którymi są papież i biskupi. W Kościele istnieje zatem podział funkcji jednej władzy kościelnej rządzenia na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. Można więc powiedzieć, że istnieją różne funkcje tej samej władzy kościelnej.

Drugiej tego dnia sesji przewodniczył bp dr Krzysztof Nitkiewicz. Pierwszy referat tej sesji, pt. *Zasada legalności w sprawowaniu władzy administracyjnej w Kościele*, wygłosił ks. dr hab. Mirosław Sitarz, prof. KUL i członek zarządu SKP. Na wstępie Ksiądz Profesor podkreślił, że zasada legalności została proklamowana w systemach prawnych współczesnych państw demokratycznych i spotkała się z uznaniem w nauce społecznej Kościoła. W obowiązujących systemach prawnych zasada legalności uznawana jest za jedną z podstawowych zasad ustroju każdej społeczności. Kolejnym poruszonym w referacie zagadnieniem były podstawy teologiczno-prawne zasady legalności. Prelegent dodał, że w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. odniesienie do zasady legalności sformułowane zostało w 557 kanonach. Prawodawca najczęściej wyraża je za pomocą takich zwrotów, jak: *legitime*, który występuje 208 razy, *ad normam iuris vel ad normam can.*, użyty został 268 razy, *ipso iuris* i *ipso decreto* – 47 razy, *ipso lege* – 5 razy, *secundum iuris praescripta*, *secundum normas*, *secundum legem*, *secundum ritum*, *secundum ius proprium* itp., które znajdują się w 57 kanonach. Również Konstytucja apostolska *Pastor bonus* i Dyrektorium Kongregacji ds. Biskupów *Apostolorum successores* z 2004 r. o pasterskiej posłudze biskupów także przypominają o zasadzie legalności. W języku polskim na określenie tej zasady używa się zamiennie dwóch terminów: praworządność i legalność. Autor omówił znaczenie zasady legalności w systemie prawa kanonicznego, gdzie stanowi ona jedną z naczelných metod, jaką prawodawca poleca stosować w sprawowaniu władzy administracyjnej.

Kolejny referat, pt. *Zasada dyskrecjonalności w sprawowaniu władzy administracyjnej w Kościele*, wygłosił ks. prof. dr hab. Wiesław Wenz. Na wstępie Ksiądz Profesor wyjaśnił etymologię pojęcia „dyskrecjonalność”. Elementami składowymi tego pojęcia są odpowiednio w języku polskim terminy: rozeznanie i ocena, a w języku łacińskim: *discretio* oraz *iudicium*. Dyskrecjonalność jest to obiektywizująca znajomość przedmiotu, pełniejsza orientacja w konkretnej dziedzinie, zdawanie sobie sprawy z czegoś oparte na własnym sędziu dotyczącym wartości czegoś. Następnie

prelegent wyjaśnił prawny zakres rozumienia pojęcia dyskrecjonalności. W nauce prawa, przez dyskrecjonalność rozumie się pewien zakres dowolności (swobody) w przeprowadzanej ocenie, uznaniu, decyzji, jaką prawodawca i promulgowane przez niego normy prawne pozostawiają samym organom władzy, jest to tzw. zasada swobodnego uznania. Ks. prof. Wenz podkreślił specyfikę dyskrecjonalności w sprawowaniu administracji kościelnej. Na tę specyfikę i zakres istotnie wpływają dwa elementy, a mianowicie: podstawowy cel i środki warunkujące jego osiągnięcie. Omawiając zasadę i zarazem prawną instytucję stosowania dyskrecjonalności (uznania administracyjnego), nie sposób nie wspomnieć o możliwościach korzystania z jej reguł w zakresie uznania sądowno-administracyjnego, które łączy się z pojęciem dyskrecjonalności sędziowskiej.

Ostatni referat tej sesji, zatytułowany *Pojęcie kościelnego aktu administracyjnego*, wygłosił ks. bp dr Artur Miziński. Na wstępie zaznaczył, że termin „akt administracyjny” nie jest oryginalnym określeniem prawodawcy kościelnego, gdyż od dawna był już używany w prawie państwowym. Następnie przybliżył historyczny rozwój pojęcia aktu administracyjnego w prawie kanonicznym i przedstawił definicję aktu administracyjnego w doktrynie prawa. Akt administracyjny może być ujmowany jako akt ustanowiony przez kompetentny organ kościelnej władzy wykonawczej, odznaczający się konkretnością, mający oparcie w akcie prawodawczym, bezpośrednio skierowany do osiągnięcia dobra publicznego Kościoła. Tego rodzaju porównanie aktu administracyjnego z innymi aktami władzy rządzenia w Kościele prowadzi do stwierdzenia, że autorem aktu administracyjnego jest organ kościelnej władzy administracyjnej, zwanej przez prawodawcę kodeksowego władzą wykonawczą. Akt ten cechuje pochodność, czyli jest to akt mający oparcie w akcie prawodawczym, a swoją moc prawną uzyskuje po notyfikacji adresatom lub w chwili jego wykonania. Może być wydany z inicjatywy własnej organu władzy wykonawczej lub też z inicjatywy zewnętrznej. Charakteryzuje się on zależnością hierarchiczną, stąd też nie może być wydany wbrew woli organu hierarchicznie wyższego od autora aktu. Jest to akt konkretny, którego powtarzalność jest ograniczona, a jego bezpośrednim celem jest zabezpieczenie i rozwój dobra publicznego Kościoła. Jeśli domagać się tego będzie dobro publiczne Kościoła, autor aktu administracyjnego może go sam zmienić. Zgodnie z kodeksowym określeniem jest to akt pozasądowy i jako taki reguluje stosunki prawne niesporne. Ksiądz Biskup przybliżył również zagadnienie struktury kościelnego aktu administracyjnego, na którą składają się elementy istotne, przypadłościowe i formalne.

Sesja popołudniowa zakończyła się podsumowaniem pierwszego dnia konferencji. Następnie uczestnicy konferencji udali się na Mszę świętą, która była sprawowana w katedrze toruńskiej pod przewodnictwem Zenona kard. Grocholewskiego.

Drugi dzień konferencji rozpoczął się Mszą świętą w siedzibie WSKSiM, po której przystąpiono do trzeciej sesji konferencji. Przewodniczył jej ks. bp Antoni Dziemianko.

Pierwszy referat tej sesji, zatytułowany *Kompetencje administracyjne w Kościele na mocy władzy zwyczajnej i władzy zastępczej*, wygłosił ks. prof. dr hab. Józef Wroceński. Prelegent na wstępie zaznaczył, że analizując kompetencje administracyjne w Kościele należy odwołać się do ogólnych pojęć dotyczących władzy. Władza

w Kościele, inaczej niż w innych społecznościach, powinna odnosić się do celu, jakim jest zbawienie dusz. Ksiądz Profesor podał definicję władzy kościelnej, którą określa się jako przekazane drogą święceń, wywodzące się od Chrystusa upoważnienie do autorytatywnych aktów w sferze nauczania, uświęcania i rządzenia Ludem Bożym, wykonywanych na sposób służby. Następnie dodał, że struktura administracyjna Kościoła jest czynnikiem wspomagającym władzę, nie jest natomiast samą władzą. Prawodawca kodeksowy nie używa terminu „administracja kościelna”, zaś pod pojęciem „władza administracyjna” rozumie podmioty, które sprawują władzę wykonawczą lub z nimi współpracują. Profesor wyjaśnił, że władza może być rozumiana w aspekcie podmiotowym lub przedmiotowym. Władza ujmowana przedmiotowo oznacza zewnętrzny jej przejaw w postaci wielości zadań, funkcji, urzędów i posług. Władza w aspekcie podmiotowym oznacza osoby fizyczne lub kolegialne, osoby prawne, które sprawują w imieniu Chrystusa lub jego zastępców w Kościele określoną władzę. Władza ta może być: 1) własna, gdy jest wykonywana we własnym imieniu i jest uzyskana na mocy urzędu; 2) zwyczajna, gdy jest związana z urzędem własnym lub pomocniczym; 3) zastępcza, gdy jest związana z urzędem, ale wykonywana w imieniu innego organu władzy kościelnej.

Kolejnym prelegentem był ks. prof. dr hab. Grzegorz Leszczyński, który przedstawił referat pt. *Zasady ogólnej procedury administracyjnej w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r.* Na wstępie zaznaczył on, że podstawową zasadą w celu rozstrzygnięcia konfliktów jest zasada unikania sporów administracyjnych. Dlatego też prawodawca zaleca zwrócenie się do mediatorów lub powołanie rady albo urzędu pojednawczego. Konferencja biskupów może postanowić, by w każdej diecezji został ustanowiony jakiś stały urząd lub rada, których zadaniem byłoby poszukiwanie i sugerowanie słusznych rozwiązań. Następnie ks. prof. Leszczyński omówił dwie formy postępowania administracyjnego: rekurs hierarchiczny i postępowanie sądowo-administracyjne. Wskazał również na zasadę legalności aktu administracyjnego, która zakłada kompetencje organu administracyjnego, będącego autorem aktu administracyjnego. Brak kompetencji organu administracyjnego jest szczególnym przypadkiem naruszenia prawa *in procedendo*. Przypomniął także zasadę zachowania formy i motywacji aktu. Organ administracyjny wydający akt administracyjny zobowiązany jest do zachowania określonych przepisów materialnych i proceduralnych, w tym dotyczących odpowiedniej formy. Na zakończenie referatu Ksiądz Profesor dodał, że zgodnie z zasadą roztropności duszpasterskiej należy pamiętać, iż działanie organu administracyjnego powinno charakteryzować się, oprócz legalności, również roztropnością i właściwym umiarem, a przede wszystkim koniecznością zachowania celu, jakim jest interes publiczny Kościoła, który identyfikuje się z najważniejszą zasadą *salus animarum*.

Trzeci referat tej sesji – *Wady kościelnych aktów administracyjnych* – wygłosił ks. dr Tomasz Białobrzeski, który określił, co należy rozumieć pod pojęciem ważności i skuteczności aktu administracyjnego. Ważność aktu administracyjnego to cecha prawna, która zależy od tego, czy konkretny akt ma istotne elementy i czy jest zgodny z określającymi go normami prawnymi. Natomiast skuteczność to zdolność aktu administracyjnego do wywołania określonych skutków prawnych. W pierwszej kolejności Ksiądz Doktor omówił wady aktów administracyjnych w ogólności. Na-

stępnie przedstawił problematykę poszczególnych wad aktów administracyjnych. W doktrynie kanonistycznej wyróżnia się zasadniczo cztery formy anomalii, jakim podlegają akty administracyjne: akt nieistniejący, akt nieważny, akt unieważniony oraz akt nieskuteczny. Kryterium takiego podziału jest skutek, jaki wywołuje zaskarżenie danego aktu na drodze rekursu hierarchicznego lub sądowno-administracyjnego. Przyczyny niezgodności z prawem aktów administracyjnych mogą zaistnieć w następujących elementach: autor aktu (brak legitymizacji, niekompetencja, wady zdolności naturalnej podmiotu), forma, przedmiot, cel i motywacja aktów administracyjnych. Wady mogą zaistnieć również w kwestii merytorycznej i niegodziwości aktów administracyjnych. Ksiądz Doktor omówił również postępowanie przeciwko wadliwym aktom administracyjnym. Ostatni punkt wystąpienia obejmował syntezę poglądów na temat wad aktów administracyjnych w doktrynie kanonistycznej.

Kolejny referat, zatytułowany *Kontrola kościelnych aktów administracyjnych pod względem legalności i poprawności merytorycznej*, wygłosił ks. dr Wiesław Kraiński. Na wstępie autor referatu zaznaczył, że działalność administracyjna w Kościele nie jest wolna od uchybień i błędów wynikających z niedoskonałości działań człowieka. Następnie omówił ogólnie pojęcie kontroli, przez które rozumie się badanie zgodności stanu istniejącego i porównanie go ze stanem pożądanym, co dotyczy następujących czynności: zbadania istniejącego stanu rzeczy, dokonania porównania stanu faktycznego z określoną przepisem prawa powinnością, ustalenia rozbieżności między stanem faktycznym a stanem pożądanym, ustalenia przyczyn tych rozbieżności, negatywnych skutków oraz sposobów ich usunięcia oraz przeciwdziałania. Ksiądz Doktor zaznaczył, że podmiotem uprawnionym do kontroli jest kościelny organ władzy hierarchicznej, który może działać z własnej inicjatywy. Wówczas mówimy o nadzorze. W przypadku zastosowania środka odwoławczego przez kościelną jednostkę administrowaną z jej inicjatywy mówimy o inicjatywie zewnętrznej lub kontroli, którą nazywamy sprawiedliwością administracyjną w Kościele. Kontrola poszczególnych aktów administracyjnych dokonuje się w dwojaki sposób: z urzędu (*ex officio*) oraz poprzez rekurs (*recursus*), zarówno drogą administracyjną, jak i jurysdykcyjną. Finałnym rezultatem kontroli jest rozstrzygająca spór administracyjny decyzja II sekcji Sygnatury Apostolskiej. Decyzja ta cieszy się domniemaniem prawnym bezwzględny i pokrzywdzony nie może skorzystać ze zwyczajnego środka odwoławczego. System kontroli administracyjnej dopuszcza jednak jeszcze jeden środek nadzwyczajny, którym jest zwrócenie się z prośbą do Biskupa Rzymskiego o ponowne rozpatrzenie sprawy.

Ostatni referat podczas konferencji, który nosił tytuł *Odpowiedzialność za szkody wynikłe z nielegalnych aktów administracyjnych*, wygłosił ks. dr hab. Piotr Majer. Na wstępie prelegent podał definicję pojęcia „odpowiedzialność prawna”, którą można określić jako zasadę ponoszenia przez podmiot przewidzianych prawem ujemnych konsekwencji za zdarzenia lub stany rzeczy podlegające ujemnej kwalifikacji normatywnej i przypisywane prawnie określonemu podmiotowi w danym porządku prawnym. Ks. Majer dodał, że KPK z 1983 r. nie precyzuje, kto jest odpowiedzialny za naprawienie szkody wyrządzonej takim aktem. Zasadniczo rozważa się tu trzy podmioty: a) tytulariusz urzędu kościelnego, który wydał nielegalny akt (jako osoba fizyczna); b) kościelna osoba prawna, w której imieniu organ podjął decyzję

administracyjną; c) zarówno osoba piastująca urząd, jak i osoba prawna. Obowiązek naprawienia szkody spoczywa na każdym, kto wyrządził ją nielegalnie dokonaną czynnością prawną albo jakąkolwiek inną czynnością dokonaną z winy umyślnej lub nieumyślnej. Odpowiedzialnością odszkodowawczą objęte jest także zaniechanie lub opóźnienie przez organ władzy administracyjnej wydania dekretu administracyjnego. Prelegent zauważył również, że KPK z 1983 r. nie zawiera wskazań odnoszących się do sposobu naprawienia szkody administracyjnej. Normy dotyczące procedury, sposobu naprawienia szkód i podmiotu odpowiedzialnego za ich naprawienie zawarte są w pozakodeksowych aktach normatywnych.

Na zakończenie trzeciej sesji naukowej ks. bp Antoni Dziemianko podziękował organizatorom za zaproszenie oraz wszystkim zebranych za owocne obrady. Podsumowania obrad i zamknięcia konferencji kanonistów dokonał ks. prof. Józef Krukowski, który podziękował ks. bp. Andrzejowi Suskiemu oraz wszystkim kanonistom z diecezji toruńskiej za przygotowanie konferencji, Ojcom Redemptorystom za współpracę w jej organizacji oraz wszystkim prelegentom, uczestnikom i członkom Stowarzyszenia za owocne obrady. Zachęcił też zebranych do udziału w Międzynarodowym Kongresie Prawa Kanonicznego, który odbędzie się w Warszawie we wrześniu 2011 r.

Mariola Lewicka

Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL

SPRAWOZDANIE Z MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ „IL CODICE DELLE CHIESE ORIENTALI” Rzym, 8-9 października 2010 roku

Z okazji XX-lecia promulgacji Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, która odbyła się 18 października 1990 r., Papieska Rada ds. Tekstów Prawnych we współpracy z Kongregacją ds. Kościołów Wschodnich, Papieską Radą ds. Popierania Jedności Chrześcijan i Papieskim Instytutem Wschodnim zorganizowała w dniach 8-9 października 2010 r. międzynarodową konferencję w Rzymie, w sali San Pio X, Via della Conciliazione 5.

Na konferencję przybyło ponad 200 kanonistów i hierarchów z całego świata interesujących się kanonistyką. Z Polski w konferencji uczestniczyli: ks. prof. dr hab. Józef Krukowski (prezes Stowarzyszenia Kanonistów Polskich), ks. prof. dr hab. Tomasz Rozkrut (UPJPII Kraków), ks. prof. dr hab. Krzysztof Warchałowski (prodziekan Wydziału Prawa i Administracji UKSW, Warszawa), ks. prof. dr hab. Leszek Adamowicz (kierownik Katedry Prawa Katolickich Kościołów Wschodnich KUL), a także adiunkci tej katedry: ks. dr Krzysztof Mikołajczuk i ks. dr Grzegorz